ČÁST I

Obecná ustanovení

KAPITOLA 1

Pojem a předmět obchodních závazků

1.1 Vymezení pojmu obchodní závazek

Věřitel má ze závazku vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Římské právo vymezovalo závazek jako právní pouto, které nás svou nevyhnutelností nutí, abychom v souladu s právem našeho státu poskytli někomu nějaké plnění *(obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura)*.

Občanský zákoník (§ 1721) navazuje na úpravu předchozí, která stanovila, že závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.

Obchodní závazkové vztahy vymezoval obchodní zákoník v části třetí. Tato úprava byla občanským zákoníkem k 31. 12. 2013 zrušena, nicméně jednak přechodné ustanovení nové úpravy (§ 3028) stanoví, že není-li stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy, jednak tato úprava představuje východisko pro typologické vymezení obchodních závazků.

Na základě úpravy v obchodním zákoníku se rozlišovaly relativní, absolutní a fakultativní (smluvní) obchodní závazkové vztahy. Za relativní obchodní závazkové vztahy byly označovány ty závazkové vztahy, u kterých obchodní povaha plynula z povahy subjektů a jejich činností. Šlo o závazkové vztahy mezi podnikateli navzájem a závazkové vztahy mezi podnikateli na straně jedné a státem nebo státní nepodnikatelskou organizací nebo samosprávnou územní jednotkou na straně druhé. Avšak ne všechny závazkové vztahy mezi podnikateli měly přiznánu povahu obchodních závazkových vztahů. Byly to pouze ty, které se týkaly podnikatelské činnosti podnikatelů. Stejná podmínka platila v případech, kdy podnikatel byl účasten závazkového vztahu se státem nebo samosprávnou územní jednotkou. Na straně státu či samosprávné územní jednotky bylo vyžadováno, aby se závazkový vztah týkal zabezpečování veřejných potřeb. Pro tyto skupiny relativních obchodních vztahů platilo, že pro posouzení povahy jejich subjektů byla rozhodující jejich povaha při vzniku závazkového vztahu.

Za absolutní závazkové vztahy byly považovány závazkové vztahy, které taxativním způsobem vymezil obchodní zákoník (§ 261 odst. 3). Z výčtu byly zřejmé dva okruhy vztahů – závazkové vztahy související se založením a s účastí v obchodní společnosti nebo

družstvu a závazkové vztahy vznikající na základě v zákoně vyjmenovaných smluv nebo jednostranných právních úkonů (jednání). K absolutním závazkovým vztahům byly řazeny závazkové vztahy vzniklé při zajištění plnění závazků (povinností) v závazkových vztazích vymezených obchodním zákoníkem.

Fakultativní obchodní závazkové vztahy byly takové závazkové vztahy, u kterých nebyly splněny podmínky pro to, aby je bylo možno označit za relativní nebo absolutní obchodní závazky. Povahu obchodního závazkového vztahu získaly na základě shodného projevu vůle subjektů (dohody) o tom, že se jejich závazkový vztah řídí obchodním zákoníkem. Formální podmínkou platnosti dohody bylo, že byla uzavřena v písemné formě. Materiálně dohoda nesměla směřovat ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který nebyl podnikatelem.

Pro relativní, absolutní i fakultativní obchodní závazkové vztahy se použila zpravidla ustanovení obchodního zákoníku upravující obchodní závazkové vztahy pro obě strany. Právní úprava však stanovila, že ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách či zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele bylo však třeba použít vždy, když to bylo ve prospěch smluvní strany, která nebyla podnikatelem. Tato strana nesla odpovědnost za porušení povinnosti z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použila ustanovení občanského zákoníku.

Současná právní úprava již spočívá na jednotnosti úpravy závazků a nevymezuje samostatnou kategorii obchodních závazků. Určitá specifika jsou zákonem stanovena pro závazky s účastí podnikatele, a to jak v případech, kdy závazek vzniká mezi podnikateli, tak i v případech, kdy v zájmu ochrany slabší strany, zejména spotřebitele, je na podnikatele kladeno břímě některých zvláštních povinností. V mnoha případech byla zvláštní právní úprava závazků s účastí podnikatele buď přímo do občanského zákoníku převzata, nebo sloužila jako inspirace nové úpravy.

Platná právní úprava neobsahuje žádnou pozitivní regulaci obchodních závazků. Pojem obchodní závazky je záležitostí doktríny. Po přijetí nové úpravy se jeví hranice určující obchodní závazky jako zatím ne zcela ostrá. Přesto lze vysledovat příklon k pojetí, které do obchodních závazků nezahrnuje spotřebitelské právo.

V právní praxi se používá pro zjednodušení komunikace zkrácené označení vztahu mezi podnikateli – B2B (business to business), mezi podnikateli a spotřebiteli – B2C (business to consumer) a mezi podnikateli a veřejnoprávními subjekty B2G (business to government).

Předkládaná publikace při vymezování obchodních závazků vychází z půdorysu narýsovaného právní úpravou obsaženou v obchodním zákoníku. Publikace obsahuje výklad závazků pravidelně sjednávaných mezi podnikateli (B2B), vybraných jednostranných obchodů (B2C) a speciální úpravy závazků mezi podnikateli a veřejnoprávními subjekty (B2G).

Zvolené vymezení obchodních závazků si neklade za cíl vytváření či podporu nové doktríny, pouze respektuje hranice po léta vytvářené v rámci doktríny obchodního práva a v posledním období i legislativně podpořené zejména obchodním zákoníkem.

1.2 Obsah obchodních závazků

Obecně je závazek pojmem majetkového práva. Plnění, které je předmětem závazku, **musí být majetkové povahy a odpovídat zájmu věřitele**, i když tento zájem není jen majetkový. **Plnění může spočívat v konání i nekonání**. **Konání** může být **dáním** *(dare)* **či jiným konáním** *(facere)*. **Nekonání** může záležet ve **strpění něčeho** *(pati)* nebo **zdržení**

se něčeho *(omittere)*. **Plnění je výsledkem lidského jednání, předmětem plnění je předmět závazku, tedy to, k čemu se lidské jednání vztahuje (určitá věc).**

Majetkovou povahu má plnění, které je ocenitelné. Hodnota věci, lze-li ji vyjádřit v penězích, je její cena (§ 492). Skutečnost, že plnění je poskytnuto bezúplatně, nevylučuje existenci závazku. V případě, kdy plnění nemá majetkovou povahu, nejde o závazek. Může však jít o obecně uloženou povinnost mezi osobami.

Plnění, které je předmětem závazku, musí odpovídat zájmu věřitele. Jde o princip, že každý závazek má svou kauzu. Obchodní závazky mají hospodářský cíl spojený s podnikáním. V rovině věřitelské bude zájmem podnikatele zejména uspokojení jeho podnikatelských potřeb, obecněji dosažení zisku z podnikání.

Obsah závazku je vymezen souhrnem práv a povinností subjektů. Právní úprava stanoví práva a povinnosti především u regulace jednotlivých smluvních typů, o nichž je pojednáno v dalších kapitolách. Pro **závazek** je charakteristické, že jej **zásadně nelze měnit bez ujednání mezi věřitelem a dlužníkem**, nestanoví-li zákon jinak. Změna se může týkat osoby věřitele i dlužníka (změna stran) nebo obsahu závazku. Podnikatelé budou nejčastěji využívat postoupení pohledávek (§ 1879), postoupení souboru pohledávek (§ 1887), převzetí majetku (§ 1893) a postoupení smlouvy (§ 1895). V rámci obchodních vztahů se rovněž uplatní novace (§ 1902) a narovnání (§ 1903).

Přestože přijetím občanského zákoníku došlo ke sjednocení úpravy závazkového práva, jsou součástí právního řádu zvláštní právní předpisy, které zajišťují především ochranu veřejného zájmu (zadávání veřejných zakázek, finanční zajištění, omezení plateb v hotovosti apod.). Občanský zákoník je základním pramenem úpravy soukromého obligačního práva a zároveň představuje subsidiární úpravu pro úpravy obsažené ve zvláštních předpisech.

V souvislosti s obsahem obchodních závazků je nutno upozornit, že obligační právo ovládají určité základní zásady, které jsou vyjádřeny v legislativě, judikatuře i odborné literatuře. Jde zejména o zásadu smluvní svobody, autonomie vůle, rovnosti stran, ochrany slabší strany, ekvivalence plnění nebo závaznosti smluv.

Zásady závazkových vztahů mají být obecně uznávanými pravidly, jejichž vyjádření v konkrétním případě může činit určité problémy. Jde o principy, které se vztahují na rovinu závazkových vztahů zpravidla bez rozdílu, zda jde o závazky obchodněprávní nebo občanskoprávní.

Zvláštní pozornost v oblasti obchodních závazků vyžadují zejména **zásada ochrany slabší strany a zásada dispozitivnosti právní úpravy závazků.**

Kdo jako podnikatel vystupuje vůči dalším osobám v hospodářském styku, nesmí svou kvalitu odborníka ani své hospodářské postavení zneužít k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran (§ 433 obč. zák.). Právní úprava se týká výslovně jenom podnikatelů, a proto má dopad i na obchodní závazky.

Podnikatel je profesionál, který ve smyslu dané úpravy disponuje jednak kvalitou odborníka, jednak hospodářským postavením. Kvalita odborníka zahrnuje znalosti a zkušenosti z oboru podnikání, jejichž nedostatek bude pro druhou stranu handicapem, který bude jen obtížně dorovnávat. Znalosti a zkušenosti podnikatele jsou samy o sobě vítané a mohou přispět k úspěšnému smluvení závazku, respektive k jeho řádnému splnění. Jen málokdo volí podnikatele, který nemá v oboru podnikání odpovídající znalosti a zkušenosti. Ovšem tyto vlastnosti podnikatel nesmí zneužít k tomu, aby založil zřejmou a nedůvodnou nerovnováhu ve vzájemných právech a povinnostech.

Podnikatel si v rámci podnikání vytváří **hospodářské postavení**. Právní úprava tento pojem zná, nicméně jej nevymezuje. Určitá vodítka pro definování znaků ovlivňujících hospodářské postavení podnikatele lze dovodit z právní úpravy dominantního postavení.

Právní úprava stanoví, že **dominantní postavení na trhu** má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích.

Tržní síla se posuzuje podle hodnotového vyjádření zjištěného objemu dodávek nebo nákupu na trhu daného zboží (tržní podíl) dosaženého soutěžitelem nebo soutěžiteli se společnou dominancí v období, které je zkoumáno podle tohoto zákona a podle dalších ukazatelů, zejména podle hospodářské a finanční síly soutěžitelů, právních nebo jiných překážek vstupu na trh pro další soutěžitele, stupně vertikální integrace soutěžitelů, struktury trhu a velikosti tržních podílů nejbližších konkurentů.

Hospodářské postavení podnikatele samozřejmě nebude ve většině případů dosahovat dominantního postavení na trhu. Z právní úpravy lze však dovodit, že **hospodářské postavení bude spojováno zejména s tržní sílou a tržním podílem**. Tyto veličiny a další vyjmenované znaky modelují postavení podnikatele v závazku.

Podnikatel bude považován za silnější stranu závazkového vztahu i tehdy, nebude-li jeho hospodářské postavení nikterak silné. Pokud budou na obou stranách závazku podnikatelé, může jeden z nich být slabší stranou. Pro toto postavení nebude rozhodující, zda je věřitelem či dlužníkem v závazkovém vztahu.

Zákonná úprava konstruuje vyvratitelnou právní domněnku, že **slabší stranou** je vždy osoba, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním. Jde o právní konstrukci naznačující, které osoby lze v závazkových vztazích považovat za slabší stranu. Zákonodárce deklaruje, že pojem slabší strana je širší než pojem spotřebitel. Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samotného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná (§ 419 obč. zák.). Spotřebitel bude v zásadě vždy slabší stranou závazkového vztahu.

Z vymezení plyne, že slabší stranou však může být i podnikatel. Právní domněnka stanoví, že taková osoba musí vůči podnikateli v hospodářském styku vystupovat mimo souvislost s vlastním podnikáním, nicméně jak bylo uvedeno výše, může jít i o podnikatele vystupujícího v souvislosti s vlastním podnikáním. Zákonné vymezení slabší strany se nevyčerpává pouze případy krytými právní domněnkou.

Nejsou pochybnosti o tom, že slabší stranou může být fyzická osoba podnikatel, neboť ten pravidelně vystupuje v právních vztazích mimo souvislost s vlastním podnikáním zejména při obstarávání vlastních potřeb a potřeb rodiny. Určitou pochybnost vzbuzuje, zda obchodní korporace může uskutečňovat nějakou činnost mimo souvislost s vlastním podnikáním. Takový případ si lze představit, zejména jde-li o podnikatele podle formy – osobu zapsanou v obchodním rejstříku (§ 421 obč. zák.), která však nepodniká.

Skutečnost, že určitá osoba je podle právní domněnky slabší stranou, neznamená, že její postavení slabší strany nemůže být vyvráceno. Důkazní břemeno, že druhá strana není slabší, bude tížit v závazkovém vztahu stranu silnější.

Samotné postavení silnější strany v závazkovém vztahu není protiprávní. Právní úprava zakazuje silnější straně vytvořit zřejmou a nedůvodnou nerovnováhu ve vzájemných právech a povinnostech, a to jako výsledek zneužití shora uvedených vlastností podnikatele. Tento zákaz platí vůči všem slabším stranám bez ohledu na to, zda jde o spotřebitele či podnikatele. V konkrétním případě bude vždy nutné prokázat, že podnikatel využívá kvalit odborníka nebo hospodářského postavení zneužívajícím způsobem.

Zřejmé a nedůvodné porušení rovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran může založit slabší straně právo dovolat se relativní neplatnosti právního jednání (§ 580, § 586 obč. zák.). Právní úprava na ochranu slabší strany je kogentní povahy a její porušení silnější stranou – podnikatelem – může založit povinnost k náhradě vzniklé škody.

Ochranu slabší strany v právním předpisu nelze považovat za formální porušení rovnosti stran, ale za dorovnání materiální rovnosti v případech, kdy je požadována formální rovnost, které by nebylo možno kvůli nerovnému postavení stran dosáhnout.

Mezi obecné principy soukromého práva a právní úpravy obchodních závazků vždy patří umožnit stranám sjednat si práva a povinnosti v závazkovém vztahu co nejvíce dle jejich uvážení, tedy **dispozitivnost** právní úpravy. I občanský zákoník v důvodové zprávě uvádí, že „důraz se klade na dispozitivitu ustanovení soukromého práva jako na zásadu, zatímco kogentní ustanovení jsou výjimečná".

Občanský zákoník při stanovení pravidla, která ustanovení mají donucující povahu (kogentní), nezvolil výčtovou metodu použitou v § 263 obch. zák., ale stanovil kritérium obecnější povahy.

Osoby si mohou ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, nezakazuje-li to zákon výslovně. Zákonný zákaz může být formulován výslovně slovy „zakazuje se", nebo stanovením neplatnosti ujednání v případě odklonu od stanovené úpravy anebo stanovením, že se k takovému jednání nepřihlíží.

Princip autonomie vůle je vedle výslovného zákazu obsaženého v zákonných ustanoveních omezen ještě dalšími limity obecné povahy. **Zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti** (§ 1 odst. 2 obč. zák., věta za středníkem). Účelem formulace však není jen zakázat ujednání zde uvedená, ale stanoví se zároveň kogentnost ustanovení, pokud by dovolenost odchylky vedla k porušení dobrých mravů, veřejného pořádku nebo úpravy postavení (statusu) osob.

Dobré mravy jsou ustálenou judikaturou charakterizovány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují svoji neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. V praxi se dobré mravy osvědčily jako právní pojem, který může napomoci při hledání spravedlivého řešení v případě, že k jeho nalezení nepostačuje prostá interpretace a aplikace textu zákona. Dobré mravy jsou kritériem, které se prosadilo již za účinnosti předchozích zákonných úprav.

„**Veřejný pořádek** představuje jednu z podstatných náležitostí demokratického právního státu (§ 9 odst. 2 Ústavy). Listina základních práv a svobod poukazuje na maximu veřejného pořádku na řadě míst (čl. 14 odst. 3, čl. 16 odst. 4, čl. 19 odst. 2, čl. 20 odst. 3). Se zřetelem k tomu je také kategorie veřejného pořádku zvolena jako kritérium omezující autonomii vůle."

Vymezení pojmu veřejný pořádek ve vztahu s posouzením kogentnosti příslušné normy však není konkrétní. Zároveň není ani zcela vyjasněna otázka vzájemného vztahu veřejného pořádku a dobrých mravů. Zatímco dobré mravy slouží ke korekci zjevné nerovnováhy mezi stranami závazkového vztahu, veřejný pořádek obsahuje pravidla mající širší společenský význam. Jde o pravidla prostupující celý právní řád, na nichž leží právní základy společenského řádu celé komunity.

Postavením osob se rozumí statusové otázky, a to jak u osob fyzických, tak i právnických. **Osobní stav** zahrnuje otázky právní osobnosti, svéprávnosti, jména a bydliště člověka, názvu a sídla právnické osoby atp. **Úprava statusových otázek osob, jakož i osobnosti člověka je zásadně kogentní.**

Zjištění, zda konkrétní norma obsažená v občanském zákoníku má, či nemá kogentní povahu, je věcí rozhodnutí podnikatele. **Obecná kritéria omezující jeho autonomii vůle neposkytují zcela jednoznačný návod, jak se rozhodnout. Pro podnikatele jde o zásadní otázku, kterou při sjednávání závazku řeší. Riziko nesprávného posouzení je spojeno s rizikem neplatnosti obchodní smlouvy, popřípadě povinnosti k náhradě**

škody apod. Uvedená rizika nesprávného posouzení kogentnosti či dispozitivnosti norem budou odstraněna až ustálením judikatury. Do té doby se bude podnikatelská komunita pohybovat v právní nejistotě.

Občanský zákoník obsahuje řadu ustanovení, která se vztahují na právní vztahy s podnikatelem nebo mezi podnikateli anebo na obchodní závod. Jde například o zvláštní úpravu výkladu jednání (§ 558 obč. zák.). V právním styku s podnikatelem se výrazu připouštějícím různý výklad přisoudí význam, jaký má v takovém styku pravidelně. Není-li však druhá strana podnikatelem, musí ten, kdo se toho dovolává, prokázat, že druhé straně musel být takový význam znám. V praxi jde o případy, kdy určitý výraz získal v oboru podnikání zvláštní význam, který se může lišit od obecného významu. Právní úprava pak rozlišuje, zda stranami smlouvy jsou podnikatelé nebo zda jde o vztah mezi podnikatelem a osobou nepodnikající – spotřebitelem.

U podnikatelů zákonná úprava vychází z předpokladu, že u výrazů použitých při sjednávání závazku znají význam, který v daném podnikatelském oboru mají. Předmětné ustanovení nebere v úvahu, zda jde o podnikatele ze stejného oboru nebo zda každý z nich podniká v jiném oboru. Je zřejmé, že ve stavebnictví se používají jiné výrazy než při výrobě pečiva.

V případě osob, které podnikateli nejsou, nemůže podnikatel vycházet z předpokladu, že výrazivo podnikatelského oboru je obecně známé i spotřebitelům. V takovém případě je namístě spotřebitele s odlišností výrazu v daném podnikatelském oboru seznámit, a to takovým způsobem, aby podnikatel mohl tuto skutečnost později prokázat (písemným záznamem podepsaným spotřebitelem, výměnou dopisů apod.).

Zvláštní úprava výkladu právního jednání v případě podnikatelů (§ 558 odst.1 obč. zák.) navazuje na obecnou právní úpravu (§ 556 obč. zák.).

V právním styku podnikatelů se přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.

Za zvyklost lze považovat určitý způsob jednání, který je v určitém čase obecně přijímán a zachováván při výkonu určité obchodní činnosti těmi, kdo tuto činnosti vykonávají. Tyto zvyklosti se postupem doby ustanovily v obchodních vztazích.

Zákon přičítá za určitých okolností obchodním zvyklostem povahu pramene práva, tj. zdroje, z kterého vyvěrá úprava práv a povinností stran závazku. Mezi podnikateli se k obchodním zvyklostem přihlíží, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. **Zákon stanoví, že obchodní zvyklost má přednost před donucujícím ustanovením zákona.** Zákon vylučuje, aby obchodní zvyklost měla přednost před kogentním ustanovením, a to i pokud by si to strany sjednaly.

Právní úprava rozlišuje obchodní zvyklosti zachovávané obecně (např. fakturace) a podle podnikatelských odvětví (stavebnictví, zemědělství nebo bankovnictví).

Z hlediska právní jistoty bude důležitou skutečností znalost obchodních zvyklostí stranami. Způsob, který by zajistil největší právní jistotu ohledně znalosti obchodních zvyklostí by spočíval na zahrnutí souhrnu obchodních zvyklostí do ujednání o závazku. To však zpravidla nebude ani možné, ani praktické. Pak bude záležet především na znalostech a zkušenostech podnikatelů v daném oboru, zavedené praxi mezi stranami nebo dosavadních právních vztazích.

I když zákon výslovně zavádí možnost uplatnění obchodních zvyklostí pouze mezi podnikateli, nelze vyloučit, že určité zavedené obchodní zvyklosti učiní strany součástí smlouvy nebo na ně ve smlouvě odkážou, pokud s nimi bude spotřebitel seznámen a bude s nimi souhlasit.

1.3 Vznik obchodních závazků

Právním důvodem vzniku závazku je zejména právní jednání, a to právní jednání jednostranné, dvoustranné nebo vícestranné. Důvodem bude zpravidla dohoda, pro kterou se použije **právní úprava smlouvy**. Jednostranné jednání může spočívat například ve slibu odškodnění, veřejném příslibu atp.

Právním důvodem vzniku závazku může být i protiprávní čin. Protiprávní čin může záležet v porušení právní povinnosti nebo dobrých mravů. Zákon dále uvádí, že důvodem vzniku závazku může být i jiná událost, která je k tomu podle právního řádu způsobilá (např. vznik škody provozní činností nebo škoda způsobená zvířetem). Závazek může vzniknout i na základě několika právních skutečností zároveň (složená právní skutečnost), např. na základě kupní smlouvy a prohlášení o záruce (§ 1919 a § 2113 obč. zák.).

Zákon upravuje pozitivně vznik závazků ze smluv. Ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností. Požadavek přiměřeného použití vyžaduje, aby v konkrétním případě bylo posouzeno, zda lze aplikovat zákonnou úpravu smluvního závazku a v jakém rozsahu. Je například zřejmé, že ustanovení o uzavírání smluv nelze použít na závazky vznikající z protiprávních činů.

Vzniku a trvání závazku však nebrání, není-li vyjádřen důvod, na jehož základě má dlužník povinnost plnit. Věřitel je však zásadně povinen prokázat důvod závazku. V případě, že jde o závazek z cenného papíru, věřitel důvod závazku prokazovat nemusí, ledaže by tak stanovil zákon (§ 1791 obč. zák.). Právní úprava staví najisto, že závazek vzniká z právního důvodu. Uvedení hospodářského důvodu vzniku závazku není nezbytné, přestože bude nutno jej v případě potřeby prokázat. Prokazovat hospodářský důvod bude muset věřitel. Bude tak činit zejména v případě, že dlužník odmítne splnit závazek.

LITERATURA

BEJČEK, J., ŠILHÁN, J. a kol. *Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání*. Praha: C. H. Beck, 2015.
PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. Obligační právo – komparativní rozbor*. 4. díl. Praha: ASPI, 2009.
PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy.* Praha: ASPI, 2006.
SEDLÁČEK, J. *Obligační právo 1.–3.díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010 (reprint).

KAPITOLA 2

Smlouva

2.1 Předsmluvní vztahy

Smlouva je uzavřena, jakmile si strany ujednaly její obsah. Uzavření smlouvy může být dílem okamžiku, ale může jít i o delší proces jednání stran. Jde o vyjádření obecného principu soukromého práva záležejícího v autonomii vůle. **Smluvní straně náleží svoboda rozhodování, zda smlouva bude uzavřena, či nikoliv, s kým, jak a s jakým obsahem.** Podle § 1725 obč. zák. jsou strany při jednání o smlouvě a jejím obsahu limitovány mezemi právního řádu. Občanský zákoník upravuje obecnou povinnost jednat poctivě v § 6, což je třeba přirozeně vztáhnout i na jednání strany o smlouvě.